
**RECENZJA MONOGRAFII
WAWRZYŃCA MICHALCZYKA
„EWOLUCJA POLITYKI WALUTOWEJ W POLSCE
PO ROKU 1989 W PERSPEKTYWIE PRZYSTĄPIENIA
DO STREFY EURO”¹**

Recenzowana monografia stanowi kwintesencję twórczości naukowej dr. Wawrzyńca Michalczyka. Zawiera bogactwo spostrzeżeń i wniosków wynikających z wieloletnich badań nad polityką walutową w Polsce w kontekście naszego potencjalnego członkostwa w Unii Gospodarczej i Walutowej. Wybrany temat jest bardzo ważny nie tylko z naukowego punktu widzenia, tj. rozwoju wiedzy, ale także ze względów utylitarnych. W Polsce od kilku lat toczy się z różnym nasileniem dyskusja nad przystąpieniem do strefy euro. Początkowy entuzjazm wygasł wraz z nastąpieniem obecnego kryzysu, którego bezpośrednim powodem była polityka finansowa Grecji, a także problemy finansowe innych krajów (tzw. PIIGS – Portugalia, Islandia, Irlandia, Grecja, Hiszpania), które przyjęły wspólną walutę. W gospodarce nie ma jednak idealnych rozwiązań – zysk zawsze łączy się z kosztem. Świadomość, że pozostawanie poza strefą euro oznaczałoby degradację pozycji Polski w Unii Europejskiej i odsunięcie jej od zasadniczych decyzji podejmowanych w tym ugrupowaniu, a także płynących z tego korzyści, spowodowała, że rząd wbrew silnej opozycji politycznej deklaruje podjęcie wysiłków w celu spełnienia kryteriów Maastricht i przystąpienie do strefy euro w perspektywie do 2017 roku. Oczywiście z samego faktu przynależności do UE wynika zobowiązanie do przyjęcia wspólnej waluty, ale w praktyce można byłoby z tym zwlekać.

Zasadniczym celem pracy jest opisanie zakresu i celów polskiej polityki walutowej, jej wewnętrznych i zewnętrznych determinantów, a przede wszystkim jej efektów oraz perspektyw przystąpienia Polski do strefy euro. Natomiast celem pomocniczym, warunkującym realizację podstawowego, jest zdefiniowanie najważniejszych pojęć z zakresu polityki walutowej, opracowanie metody pomiaru jej skuteczności oraz ustalenie wpływu integracji walutowej na politykę walutową Polski. Cele te należy uznać za poprawnie sformułowane a ich realizacja umożliwiła zweryfikowanie fundamentalnej tezy pracy o pozytywnej ocenie skuteczności polskiej polityki walutowej prowadzonej w latach 1990-2010. Z tak postawioną tezę konweniują ze-

¹ W. Michalczyk, *Ewolucja polityki walutowej w Polsce po roku 1989 w perspektywie przystąpienia do strefy euro*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012, s. 389.

stawy pytań zawarte w każdym rozdziale pracy i rozważania Autora, zmierzającego do udzielenia na nie odpowiedzi. Przyjęta cezura czasowa jest w pełni uzasadniona.

Rok 1990 jest pierwszym pełnym, rozpoczynającym okres transformacji systemowej w Polsce i całkowitej zmiany w podejściu do polityki walutowej, natomiast 2010 rok ostatnim, za który możliwe było uzyskanie danych statystycznych. Autor dzieli ten okres jeszcze na trzy części:

- 1) od 1990 do 2000, czyli do upłynięcia kursu złotego,
- 2) od 2000 do 2004, czyli do przystąpienia Polski do UE,
- 3) od 2004 do 2010, czyli okres po akcesji.

Adekwatna do postawionych celów i przez nie determinowana jest zastosowana metoda ich realizacji. Cała procedura badawcza ma charakter dwuetapowy. W pierwszym etapie Autor skoncentrował się na badaniu teoretycznego modelu polityki walutowej, zawierającego jej definicję, cele, zakres i instrumenty realizacji oraz określającego podstawowe kwestie, takie jak wybór systemu kursowego, sposób kształtowania kursu i czynniki oddziaływające na niego. W celu oceny skuteczności polityki walutowej w oparciu o sformułowany model Autor skonstruował oryginalną metodę pomiaru, czyli wskaźnik jej skuteczności. W pierwszym etapie przeprowadził także analizę procesów europejskiej integracji monetarnej z punktu widzenia wpływu na politykę walutową jej uczestników. Wszystko to dało podstawy do przejścia do drugiego etapu procedury badawczej, w którym została dokonana analiza polityki walutowej w Polsce w latach 1990-2010 i przedstawione jej perspektywy. Jeśli badania w pierwszym etapie miały charakter głównie teoretyczny ze względu na wysoki poziom ogólności, to w drugim etapie Autor posłużył się metodą opisową i normatywną.

Konstrukcja pracy jest logiczna, a jej struktura prawidłowa. Autor przechodzi od rzeczy ogólnych do konkretnej ich egzemplifikacji na wybranym przykładzie, zgodnie z ogólnometodyczną zasadą badań naukowych przechodzenia od ogółu do szczegółu.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy, zatytułowany „Miejsce polityki walutowej w polityce gospodarczej”, ma charakter teoretyczny. Autor dokonuje tu przeglądu pojęć polityki walutowej, jej zakresu, celów i instrumentów. Przedstawia dotychczasowy dorobek teoretyczny dotyczący wyboru systemu kursowego, podziały reżimów kursowych i ich charakterystyki oraz wskazuje czynniki decydujące o zastosowaniu określonych rozwiązań w poszczególnych krajach. Zajmuje się także bardzo ważnym problemem możliwości realizacji celów polityki gospodarczej poprzez kształtowanie kursu walutowego, czynnikami wpływającymi na poziom kursu i pomiarem oraz oceną skuteczności prowadzonej polityki walutowej.

W drugim rozdziale: „Znaczenie europejskiej integracji monetarnej i jej konsekwencje ze szczególnym uwzględnieniem polityki walutowej”, Autor omawia przyczyny, istotę i kształtowanie się europejskiej integracji monetarnej, genezę, założenia i funkcjonowanie mechanizmu stabilizacji kursów – ERM2 i teorię optymalnych obszarów walutowych. Na szczególną uwagę zasługuje tutaj wnikliwa analiza kon-

sekwencji unii walutowej oraz wykazanie na postawie analizy danych statystycznych, w jakim stopniu UE, a szczególnie strefa euro, spełniła kryteria optymalnego obszaru walutowego. Te dwa rozdziały składają się na teoretyczną część pracy i stanowią podstawę do analizy polskiej polityki walutowej i stojących przed nią wyzwań w związku z perspektywą przystąpienia do strefy euro, zawartej w drugiej części obejmującej trzy rozdziały.

„Uwarunkowania polskiej polityki walutowej i kształtowanie kursu złotego w okresie przedakcesyjnym” stanowią treść rozdziału trzeciego. Obejmuje on prezentację polskiej polityki walutowej od 1990 roku do przystąpienia Polski do UE. Przyjmując za postawę modelowy podział polityki walutowej na pięć dziedzin, tj. politykę dewizową, rynkową, dostosowawczą, rezerw walutowych i kursową, Michalczyk dokonuje analizy przemian, jakie pod jej wpływem następowały w zakresie standardu wymienialności, na rynku walutowym, w bilansie płatniczym, w aktywach rezerwowych i w kursie walutowym. W drugiej części rozdziału zajmuje się zakładanymi i faktycznymi skutkami upłynnienia złotego, co nastąpiło, jak wiadomo, u progu nowej dekady, a także wskazuje na determinanty i efekty polityki walutowej w warunkach kursu płynnego.

W czwartym rozdziale pracy: „Przemiany w polityce walutowej i kształtowaniu kursu po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej”, Autor kontynuuje rozważania nad polską polityką kursową w następnym okresie, tj. po przystąpieniu Polski do UE. Ten i ostatni, piąty rozdział są najważniejszymi w pracy i przesądzają o jej dużej wartości dodanej. Na początku Autor określa główne czynniki determinujące politykę walutową po przystąpieniu Polski do UE. Następnie dokonuje jej oceny w kontekście polityki pieniężnej, prawa dewizowego i rynków walutowych, bilansu płatniczego, rezerw walutowych i kursu walutowego. W szczególności sporo miejsca poświęca determinantom i efektom kształtowania kursu walutowego. Podstawowe znaczenie mają dwa ostatnie punkty tego rozdziału. Zawierają one analizę ilościową zależności między kursem walutowym a takimi zmiennymi makroekonomicznymi, jak PKB, miary podaży pieniądza, stopy procentowe, indeksy giełdowe, kursy innych walut i poszczególne pozycje bilansu płatniczego oraz pomiar skuteczności polskiej polityki walutowej metodą zaproponowaną w pierwszym rozdziale, opartą na wskaźniku skuteczności. Wnioski wynikające z tego pomiaru weryfikują postawioną we wstępie pracy tezę o pozytywnej ocenie polskiej polityki walutowej z punktu widzenia celów, które były przed nią stawiane.

W piątym rozdziale, zatytułowanym „Perspektywy przystąpienia Polski do strefy euro i wyzwania względem polityki walutowej”, Michalczyk zajmuje się oceną realności przystąpienia Polski do strefy euro w najbliższych kilku latach na podstawie analizy stopnia spełnienia warunków konwergencji i dylematów związanych z poprzedzającym je uczestnictwem w ERM2. Rozdział kończą rozważania na temat wyzwań stojących przed polską polityką walutową w związku z koniecznością przystąpienia do strefy euro i w tym kontekście analiza mocnych i słabych jej stron oraz szans i zagrożeń.

Książka łączy w sobie elementy poznawcze, teoretyczno-modelowe, a także utilitytarne, ponieważ zawiera rekomendacje dla formowania polityki walutowej w Polsce w najbliższych latach, determinowanej imperatywem przystąpienia do Unii Gospodarczej i Walutowej.

Podsumowując ocenę rozprawy, stwierdzam, że stanowi ona oryginalny i twórczy wkład do rozwoju nauki o międzynarodowych stosunkach gospodarczych. Prezentuje kompleksową charakterystykę polskiej polityki walutowej po transformacji systemowej i daje naukową interpretację jej uwarunkowań, przebiegu i skutków w kontekście przystąpienia Polski do strefy euro. Traktując o jej przełamywaniu się w turbulentnym, zagrożonym kryzysem otoczeniu i skomplikowanych warunkach wewnętrznych, Wawrzyńiec Michalczyk daje pozytywną, zobiektywizowaną przeprowadzonymi badaniami jej ocenę.

prof. dr hab. Jan Rymarczyk